

scheldestromen

2 | herfst 2010 | tijdschrift van waterschap Scheldestromen

Zeeuws knoopje of knopje?
Eigentijdse sieraden

Verkiezingen in november
Nieuw **waterschap**, nieuw **bestuur**

Niet in elkaars vaarwater
Loods in zicht!

Stoere mannen, wilde zee

Verder: Achter de schermen in de duinen | Techniek: membraan bioreactor

Een tarwestoppelveld met op de voorgrond drie Zeeuwse knollen. En net als bij de mensen is de ene wel en de andere niet fotogeniek. Is verliefd op de camera of haat de camera. Analyseren we het beeld, dan zien we dat het paard links ietwat onbestemd uit beeld kijkt en doet het rechter hetzelfde maar treft de kont van onze onbetwiste ster in zijn gezichtsveld. Dat paard kijkt op het juiste moment in de camera en maakt op het ogenblik van afdrukken oogcontact. En denkt: 'Als die fotograaf nu nog meer voorover hangt, blijft-ie echt met z'n t-shirt in 't prikkeldraad steken.'

Rudy Visser is waterschapsfotograaf

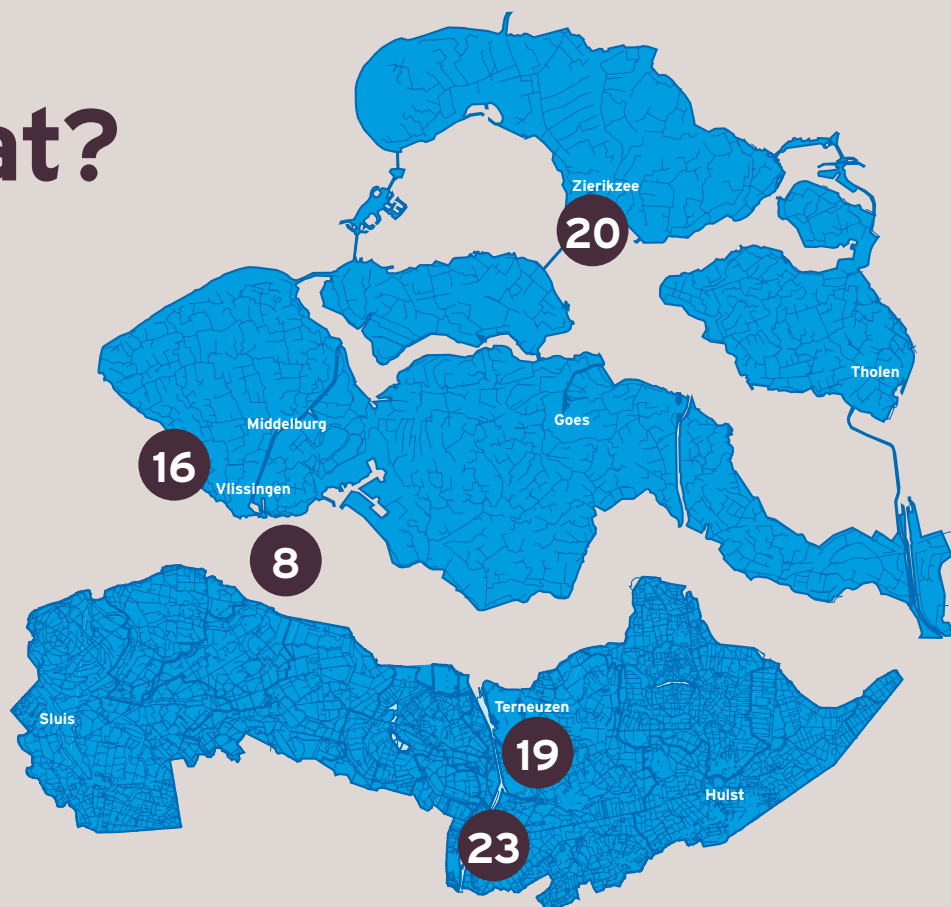

waar gebeurt wat?

pagina

- 8** Loodsen op de Westerschelde en Noordzee
- 16** Achter de schermen in de duinen van Dishoek
- 19** Techniek: de membraan bioreactor in Terneuzen
- 20** Zeeuws knopje: galerie het moment in Zierikzee
- 23** Zwartenhoekse zeesluis

inhoud

Vroeg uit de veren voor een wandeling door de duinen van Dishoek. Deze groep dames mocht mee met boswachter Karel Leeftink naar anders verboden terrein. Lees het in de rubriek Achter de Schermen.

colofon

Scheldestromen is het tijdschrift van waterschap Scheldestromen i.o. Iedereen die interesse heeft, kan een gratis abonnement aanvragen. Het blad verschijnt vier keer per jaar. Het volgende nummer verschijnt half december.

Teksten: Linda van Dijke (LvD, eindredacteur), Charlotte Dijkman (CD), Winya Hak (WH), Arjan Goossen (AG), Sandra Minneboo (SM), Chantal de Putter (CdP), Danielle Steijn (DS), Emilie Sturm (ES) en Manon Veroude (MV).

Fotografie: Rudy Visser, Peter Buteijn (luchtfoto pag. 7), Ivo Wennekes (pag. 21 links en pag. 22 boven).

Opmaak:
Life Design, Zierikzee

Druk:
Jumbo Offset, Goes

Het beroep van loods is al eeuwenoud. En ondanks alle moderne technologieën, nog steeds onmisbaar. De redactie ging mee op een loodsreis van Antwerpen naar Vlissingen. Xander Janssen loodst ons veilig naar de wal. “Zonder loods zou het gros van de schepen in het midden van de vaargeul varen.”

De waterschapsverkiezingen zijn in november. Stemmen kan vanuit huis. Op de foto test de werkgroep alvast hoeveel enveloppen we per minuut kunnen openen.

Marielle Overdulve werkt met het Zeeuws knopje, het bekende symbool uit de Zeeuwse klederdracht. Als goudsmid maakt ze er de prachtigste sieraden van.

Op de achterpagina: thuis bij Jeroen Boogert en Floor van Dijk in Kloetinge.

Reacties, vragen of suggesties?
Ons redactieadres:
 Afdeling Communicatie
 en Bedrijfscultuur,
 Antwoordnummer 700, 4330 WB
 Middelburg (geen postzegel nodig)
communicatie@scheldestromen.nl,
 088-246 1000 (lokaal tarief).

www.scheldestromen.nl

Cert.nr SGS-COC-2166/1111
 100% recycled papier

Waterschap Scheldestromen

verder

- 6 Korte nieuwsberichten
- 11 Post
- 14 Buiten
- 19 In de steigers

ons nieuwe logo

Waterschap **Scheldestromen**

Kijkt u eens goed naar ons nieuwe logo. Wat ziet u erin? Of beter: wat haalt u eruit?

Zeeland wellicht? Het nieuwe logo van waterschap Scheldestromen heeft de vorm van een schild. Een schild wat kracht en bescherming uitstraalt maar ook vriendelijk overkomt door de ronde vormen. En inderdaad: het toont de Zeeuwse delta. De vormen van de eilanden zijn op een abstracte manier weergegeven. Kijken we nog verder, dan zien we ook de letters 'w' en 's' van waterschap Scheldestromen terug in de kronkelende lijn. De komende maanden zult u het logo vaker tegenkomen: op auto's en borden bijvoorbeeld. (LvD)

maaien weer van start

U heeft ze misschien al voorbij zien komen in de polders. De maaimachines waarmee het waterschap de sloten en watergangen aanpakt. Voor het eind van het jaar moet ruim 8.500 kilometer sloot gemaaid zijn. Hard nodig voor een goede waterdoorvoer. In het najaar en in de winter is er nauwelijks of geen verdamping of opname door planten. Alle regen die dan valt, moet worden afgevoerd via de sloten. Te veel riet en andere planten belemmeren de doorstroming van het water. Hierdoor kan wateroverlast ontstaan. Het maaisel wordt uit de sloot gehaald en op het aangrenzende perceel gelegd. Daar moet de grondgebruiker het verwerken. (MV)

Het maaien gebeurt in duo's

nieuwe **fietspaden**
Zeeuws-Vlaanderen

Heerlijk uitwaaien op de Reuzenhoeksedijk vlakbij Terneuzen. Vanaf september volgend jaar is het mogelijk om daar veilig over het nieuwe fietspad te rijden. Het waterschap is deze maand begonnen met de aanleg van nieuwe fietspaden en fietsroutes in Zeeuws-Vlaanderen. In totaal gaat het om vijf verschillende projecten: fietspad Hontenissestraat, fietspad Paalseweg, fietspad Reuzenhoeksedijk, fietsroute Heikant – Sint Jansteen en fietsroute Groede – Oostburg. De projecten worden in verschillende periodes opgeleverd. Als de oplevering van het laatste project in september volgend jaar plaatsvindt, ligt er in Zeeuws-Vlaanderen ruim elf kilometer aan nieuwe fietspaden. Toeren maar! (WH)

Meer info: www.wszv.nl

Een vliegtuigbom uit de Tweede Wereldoorlog, wegzakkende kranen en een zoektocht naar een mijnenveld. Alles is wel voorbijgekomen tijdens de kustversterking Nolle-Westduin in Vlissingen. Toch is het gelukt om dit stuk kust weer sterk genoeg te maken om een superstorm te weerstaan. Eind juni sloten we het project feestelijk af met een triatlon. We hebben in totaal 2,5 kilometer waterkering aangepakt. Vanaf de Boulevard (Nollestrand) in Vlissingen tot aan de Galgweg. De duinen zijn flink verbreed, de dijk is overslagbestendig gemaakt en de steenbekleding aan de zeezijde is verbeterd. Daarnaast zijn er nieuwe fiets- en wandelpaden, parkeerterreinen en overgangen gemaakt. In de toekomst komt er nog een nieuw natuurgebied. (ES)

Meer info: www.kustversterking.nl

kustversterking Vlissingen klaar

16.000 glasaaltjes voor Schouwen

Jan van Driel onderhoudt de aalgoot en telt de glasaaltjes

Glasaaltjes vonden vroeger hun weg de polder in via sluisjes. Tegenwoordig houden gemalen de glasaal tegen en is het bijna onmogelijk om in het binnenwater terecht te komen. En laat dat nu net de ideale plek voor glasaal zijn om op te groeien tot volwassen paling. Het waterschap helpt de glasaal een handje door her en der aalgoten in de dijk aan te leggen. Via de goten bij gemaal Prommelsluis (ten noordwesten van Zierikzee) en gemaal Duiveland (bij Ouwerkerk) zijn dit jaar respectievelijk 10.125 en 6.141 aaltjes vanuit de Oosterschelde het polderwater ingezwommen. Vergeleken met 2009 zijn zo'n 600 exemplaren minder geteld. De jonge aal wordt naar de aalgoot getrokken door een zoete lokstroom, klimt door de goot naar de kruin van de dijk en kan zo zijn weg naar de polder vinden. In het voorjaar trekt de glasaal de polder in. Het duurt acht tot dertien jaar om van glasaal tot paling te groeien. Volwassen palingen trekken in het najaar weg om in de Sargassozee te paaien. Bij gemaal Glerum bij Kruiningen komt dit jaar ook een aalgoot te liggen zodat ook de aaltjes uit de Westerschelde op zoek kunnen naar binnenwater. En nu maar wachten of ze de weg naar die aalgoot weten te vinden. (SM)

Loodsen

Een loods is verplicht voor schepen langer dan 80 meter of bij vervoer van gevaarlijke stoffen. Bij het Loodswezen Scheldemonden werken 161 Nederlandse loodsens. Die zorgen voor begeleiding van 27,5% van het scheepvaartverkeer op de Westerschelde naar Vlaamse havens. De overige 72,5% wordt door de Vlaamse loodsens gedaan. Een loods werkt 7 dagen op, 7 dagen af.

De Russische bemanning begeleidt Xander naar de brug op de vijfde verdieping. Veel kleine treetjes in een warm trappenhuis. De kapitein ontvangt hem vriendelijk, al is hij duidelijk nerveus. IJsberend duurt het wachten lang. Wachten tot de Boudewijnsluis vol ligt en aan de Westerscheldekant opengaat. Xander: "We zijn hier voor de veiligheid. Zonder loods zou het gros van de schepen in het midden van de vaargeul varen. Als kapitein mis je het verkeersbeeld. Er gebeurt hier van alles om je heen en er is veel stroming. Je hebt lokale kennis nodig om alles te overzien. Ik kom op het meest spannende stuk aan boord. Dat is het leuke."

Over de reling hangen

Janssen, geboren in Utrecht, wist al van kleins af dat-ie ging varen. "Ik wilde naar de Zeevaartschool." Het werd Vlissingen omdat het campusachtige idee hem aantrok. Na zijn hbo-diploma kon hij de zee op. Eerst op een kuster, later op een baggerschip. "Ik heb jarenlang in Hongkong gewerkt. Daar werd ik uiteindelijk kapitein op een baggerschip. Bijna de hele Nederlandse baggervloot lag daar voor de aanleg van het vliegveld." Inmiddels getrouwd wilde hij wat vaker thuis zijn. Het telefoontje van het Loodswezen kwam als geroepen. Op z'n 29^e begon zijn interne opleiding tot loods.

"Sleepboot Union Amber, hier Springbear. Bent u gereed om vast te pakken?" Xander meldt zich via de scheepsradio. "De sleepboot moet ervoor zorgen dat de neus van de kant af blijft bij het uitvaren van de sluis", verklaart Xander. Inmiddels staan loods en kapitein buiten op de brug. Hangend over de

Ruim 28 dagen is het koelschip Springbear met appels onderweg geweest. Van Nieuw-Zeeland naar Antwerpen. Nu ligt het in de sluis gereed om de Westerschelde weer op te varen. Loods Xander Janssen (45) klimt behendig aan boord. "Echt stoer is naar zee. Daar aan boord klimmen is met stip het gevaarlijkste wat we doen."

door Linda van Dijke

is er leuk aan
LOODSEN?

Links: Na de loodswissel vaart de Springbear de Noordzee op.

Midden: Het uitvaren van de sluis is secuur werk.

Rechtsonder: Een loods adviseert over de navigatie, de kapitein blijft eindverantwoordelijk.

reling om te zien wat de boot doet als de trossen los gaan en de sleepboot heel voorzichtig trekt. De orders gaan van man tot man. Xander: "Port twenty", kapitein: "Port twenty", roerganger: "Port twenty." Het gaat naar wens.

Heksenketel

Buiten de sluis is het redelijk druk. Tegemoetkomende schepen, wat schepen langs de kant. Juist hier is het kritisch volgens Janssen. "Het is hier een heksenketel. Er zijn vijf sluizen die je in de gaten moet houden. Aan bakboord (links) een van de grootste en nieuwste containerterminals van de Antwerpse haven. Xander begint over wat hij de containerisatie noemt: "Alles wat je kunt vervoeren, kan tegenwoordig ook in (koel)containers. Aldi haalt zijn sperziebonen uit Egypte, maar wil niet zo'n heel koelschip vol. Die bestelt dus liever in containers, stel ik me zo voor." Mede daardoor is de Springbear leeg. De bestemming is nog onbekend. De crisis is ook in de scheepvaartwereld nog niet voorbij.

Loods Xander kijkt ver vooruit. Op zijn laptop maar vooral door het raam. "Kijk, we komen nu in de bocht van Bath... Bakboord 5," roept-ie tussendoor naar de roerganger. "Afvarend aan Saefthinge, 13.30 uur op rede Vlissingen", meldt-

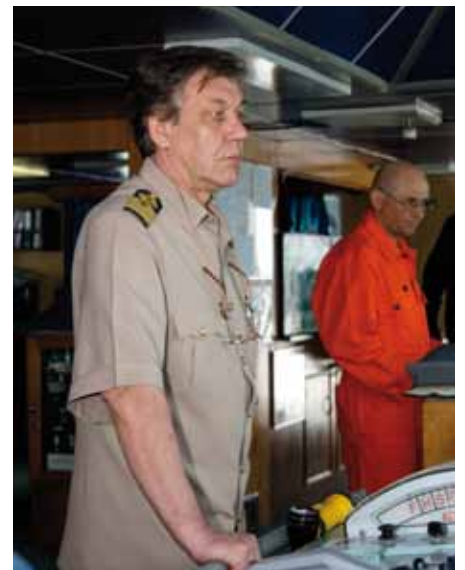
ie en passant op de radio. Een loods moet duidelijk veel zaken tegelijk kunnen. Hij bevestigt: "Ik kan naar drie radio's tegelijk luisteren." Loods word je dan ook niet zomaar. Na de hogere Zeevaartschool en ervaring op zee, start een interne opleiding van dertien maanden. Je bent dan loods in de laagste bevoegdheid. Dat betekent dat je schepen tot honderd meter mag beloodsen. Het duurt acht tot tien jaar om de maximale bevoegdheid te halen.

Tegenstrooms

Steeds voorziet Xander de roerganger van nieuwe koersen. "Three-three-five", de roerganger herhaalt het in z'n beste Engels en draait het roer in de juiste positie. Xander kent de koersen uit het hoofd. "Als je hier

's nachts of in de mist komt, moet je weten welke koers je moet aanhouden. Dat leer je door hier vaak te varen." De bocht van Bath, een gevaarlijk knikje dicht aan de rand van de vaargeul, is gepasseerd. "Het moeilijke is dat je moet anticiperen. Als je een ander groot schip tegenkomt, moet je weten waar je elkaar passeert. Daar heb je ervaring voor nodig."

De Westerschelde is kalm vandaag. "Ja, de rivier is wel eens anders", bevestigt Xander. "Het ergste is als je middenin de nacht wordt gebeld en met slecht weer tegenstrooms moet gaan." Zeeziek is hij gelukkig nog nooit geweest. "Maar echt waar", begint-ie, "Er zijn heel veel loodsen die hondsberoerd zijn bij slecht weer." ■

Meest **gestelde** **vraag aan:** afdeling belastingen Is mijn **betaling** al bij jullie binnen?

Aan het verkeerde adres

"Er komt bruin water uit de kraan."
"Wat is de hardheid van het kraanwater?"
"Mijn geiser doet het niet meer."

Allemaal telefoontjes die onze telefonistes graag doorverbinden met Evides, die wel over drinkwater gaat.

chapeau!

Bij het bekend worden van de plannen om de Zwakke Schakel in Vlissingen aan te pakken, bekwam mij enige angst: wat zal dit weer opleveren? Onlangs ben ik vanaf de Vlissingse boulevard over de nu niet meer zo zwakke Nolledijk richting Westduin gefietst en gewandeld. Fantastisch! Mede door de al genoemde scepsis was ik super aangenaam verrast! Ik wil beleidsmakers en uitvoerenden een heel groot compliment maken voor dit eindresultaat! Velen zullen hiervan profiteren en het toeristisch product is er absoluut mee verbeterd. Ik had dit niet verwacht!

Met vriendelijke groet,
Theo de Badts
stadsgids Vlissingen

Geachte redactie van Scheldestromen,

Uw laatste nummer geeft mij aanleiding tot het schrijven van het volgende verhaal over mijn schoonvader Jacob Laban Muller. U laat regelmatig wat zien over de nu actieve waterschapswerkers maar zij hadden ook hun voorgangers. Jacob Laban Muller (1888-1979) was er één van.

Jacob Laban Muller werd op 26-01-1888 te Scherpenisse geboren als zoon van metselaar Jacob Muller. Na het behalen van 'Diploma Zeeland' moest hij eerst voor zijn nummer in dienst. Daar werd hij door een explosie getroffen en lag weken, buiten bewustzijn, in het Militaire Hospitaal te Middelburg. Maar hij kwam er bovenop en herstelde. Hij hield er een korter been en stijve knie aan over. Vervolgens kreeg hij zijn eerste baan bij het Gemeentelijk Gasbedrijf te Amsterdam. In mei 1914 werd hij benoemd als waterbouwkundig ambtenaar te Baarland. De paalhoofden bij Bakendorp (uit het lentenummer van Scheldestromen) verkeerden toen in een heel wat betere staat. In 1920 trouwde hij en was toen waterbouwkundig ambtenaar bij waterschap Waarde. Kort daarna werd hij opzichter bij de Nieuwe Neuzenpolder. Hij met zijn vrouw kregen als woning 'Het Polderhuis' dat op de Scheldedijk stond en wel op een zeer markante plaats: precies daar waar nu de Westerscheldetunnel onder de dijk door gaat. In de oorlog maakte hij bezwaar tegen het graven van loopgraven in de dijk. Hij kreeg geen gehoor en zijn aandringen leverde hem de bedreiging op dat hij de kogel kon krijgen wegens tegenwerking van de Wehrmacht.

In het voornoemde lentenummer staat een artikel 'storm of geen storm, dijkinspectie'. Nu, daar kon hij ook over meepraten. In de rampnacht van 1 februari 1953 huurde hij een taxi om de dijk in de gaten te houden. Op een gegeven moment zei hij tegen de chauffeur: "En nu wegwezen, 't gaat mis." Achter hem brak de dijk door. Zijn zoon Jaques, die toen nog student waterbouwkunde in Delft was, zocht ook een goed heenkomen en vond dat op de boerderij 'Repos Ailleur' en werd daar later met de daar wonende familie Wolfert gered. De heer Wolfert was dijkgraaf/voorzitter van het polderbestuur. Jacob Muller had ook zitting in de examencommissie 'Diploma Zeeland' en schoolbesturen in Terneuzen.

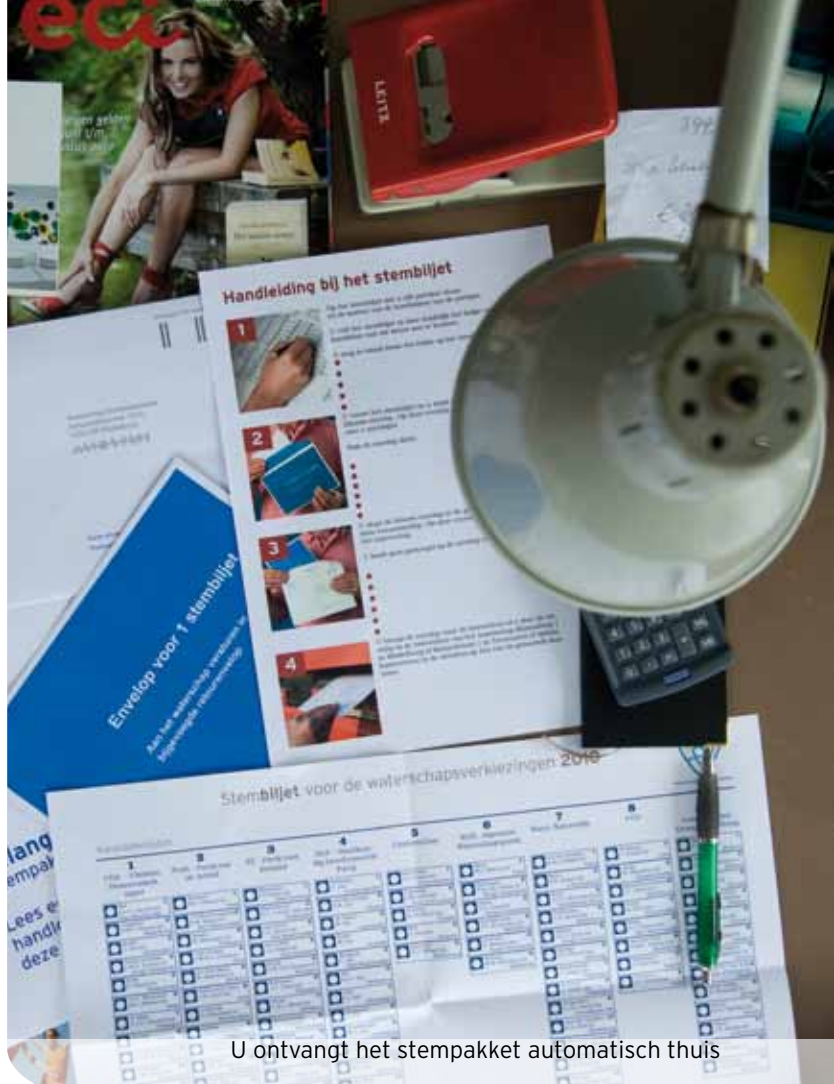
Jacob was dus een echte waterschapper.

Ing. J.C.P. Boender
Hem (Noord-Holland)

Heel de wereld kijkt vol
bewondering naar het werk van
de Nederlandse waterschappen.
In Zeeland staat waterschap
Schelde-stromen aan het roer.
Hét Zeeuwse waterschap dat op 1
januari 2011 ontstaat na een fusie.
Een nieuw bestuur gaat daarin
uw waterbelangen behartigen. In
november zijn de verkiezingen,
schriftelijk.

door Danielle Steijn-Laing

stemmen voor nieuw waterschaps- bestuur

U ontvangt het stempakket automatisch thuis

Dijkgraaf Toine Poppelaars: "Dit jaar doen we het helemaal anders"

In de politiek is volop gediscussieerd over het voortbestaan van de waterschappen. "Maar wat goed is, moet je toch niet afbreken?", vraagt dijkgraaf Toine Poppelaars zich hardop af. Hierdoor stellen mensen ook de vraag: 'waarom moet ik stemmen voor iets wat binnenkort misschien wordt afgeschaft?' "Iedere stem is hard nodig, juist nu."

Dijken onderhouden of een nieuw museum?

"Ten eerste: we werken heel goed en efficiënt. Dat komt mede door de wijze waarop het waterschap is georganiseerd. Dat kun je niet van elkaar loskoppelen. Ten tweede gaat het afschaffen van waterschappen echt niet zo snel. Als we opgeheven worden, moet eerst de grondwet worden gewijzigd en dat gaat jaren duren." Bovendien vindt hij dat het waterschap garant moet staan voor uw veiligheid en met de klimaatverandering valt hier niets

op af te dingen. Poppelaars: "Het werk moet doorgaan. Het moet niet zo zijn dat een bestuur moet kiezen tussen een nieuw museum, meer nieuwbouw óf het onderhouden van de dijken."

Om het waterschapswerk door te laten gaan, is het belangrijk dat iemand de komende jaren de juiste beslissingen namens u neemt. Iemand die de juiste afwegingen maakt tussen veiligheid, natuur, recreatie, landbouw en kosten om uw voeten droog te houden. Hiervoor kunt u stemmen, vanaf 11 november tot en met 23 november 12.00 uur.

Traceren onmogelijk

Bij de vorige waterschapsverkiezingen kon u voor het eerst per brief stemmen. Die methode was voor verbetering vatbaar. Het was te ingewikkeld en verwarrend. "Dat gaan we dit jaar anders doen

Partijen

U kunt in november stemmen op de volgende partijen:

- VVD
- CDA
- PvdA
- CU
- SGP
- Waterschapspartij Zeeuws-Vlaanderen
- Algemene Waterschapspartij Zeeland
- Water Natuurlijk
- Partij voor Zeeland

door een nieuwe stembethode toe te passen", benadrukt Poppelaars. "Op het stembiljet staan de partijen met hun kandidaten zoals u gewend bent van bijvoorbeeld gemeenteraadsverkiezingen." Op het biljet staat verder helemaal niets. Uw stem is niet te herleiden omdat uw uitgebrachte stem in een (blauwe) envelop gaat die u vervolgens weer in een andere (witte) envelop terugstuurt. Alleen de witte envelop bevat een unieke barcode. Bij binnenkomst scheiden we de enveloppen en registreren we de barcode. Hiermee voorkomen we dat mensen meer keren kunnen stemmen. De blauwe envelop met het stembiljet openen we pas na de stemperiode.

Met de post mee

U ontvangt op 11 of 12 november een stempakket thuis. Nadat u het stembiljet heeft ingevuld, stopt u het in de blauwe envelop. Die stopt u weer in de retourenvelop. Als u slechts één stembiljet in de envelop hebt gedaan en deze hebt dichtgeplakt, is uw stem gereed om op te sturen naar het waterschap. U hoeft dus niet op één bepaalde dag naar de stembus te gaan. U kunt uw stembiljet tot en met 20 november gewoon gratis met de post verzenden. Zolang uw biljet op 23 november vóór 12.00 uur bij ons binnen is, telt uw stem mee. Op 25 november om 19.00 uur maken we bekend welke bestuurders de komende jaren over onze dijken, wegen en waterlopen beslissen. ■

4.562 emmers

Zo veel emmers water verbruikt u per jaar met douchen, de wc doorspoelen, de vaat doen, de auto wassen...

't Hof Welgelegen

Alleen al voor de monumentale boerderij zou u er een kijkje willen nemen: 't Hof Welgelegen aan de Noordweg 402 in Middelburg. Ietwat verscholen achter hoge muren vindt u er onder andere een winkel vol biologisch geteelde streekproducten. Bewoners van Walcheren en Zuid-Beveland kunnen zelfs een abonnement nemen op een wekelijks goedgevulde groentetas van Welgelegen. Elke dinsdag, donderdag en zaterdag bent u welkom op 't Hof tussen 10.00 en 18.00 uur. Op 25 september is het open dag op Welgelegen. Proeven, snuffelen en allerlei doe-dingen!

Kijk op www.thofwelgelegen.nl voor het programma.

bij de kwekerij

Ans Kloet van Kwekerij Sluishoek in Borssele draagt het Zeeuws knoopje een warm hart toe. In haar tuin groeien vele soorten en kunt u het plantje in het echt bewonderen. Met een beetje geluk treft u in de maand september nog een bloeiend exemplaar aan in de kwekerij. U kunt sinds kort ook uw eigen boeket plukken. Ans en haar man verzorgen ook rondleidingen voor groepen. Allerlei wetenswaardigheden en tips over planten komen aan bod. Bijvoorbeeld de geheimen van het snoeien van uw hortensia. Op www.kwekerijsluishoek.nl vindt u meer informatie. De kwekerij ligt aan de Jurjaneweg 5 in Borssele.

18 september

dag van de dijk

526 kilometer dijken en duinen beschermen ons tegen de zee. Zonder deze 'bewakers' zou er van Zeeland niet veel over zijn. Het waterschap koestert hen en zorgt dat ze in topconditie verkeren zodat u tijdens een nachtelijke storm rustig kunt slapen. Op zaterdag 18 september zetten we de dijken samen met Rijkswaterstaat in het zonnetje. Kom tussen 10.00 en 16.00 uur naar de Zeeuwse Dag van de Dijk in de Beatrixhaven in Yerseke. Voor actuele informatie over het programma: www.dagvandedijk.nl

win een polo

Nee, we geven geen auto weg. Maar u maakt wel kans op een Scheldestromen poloshirt. In fris groen of hip lila. Dijkgraaf Toine Poppelaars ging u reeds voor als drager van het shirt en neem maar van hem aan, dat het ook u als gegoten zal zitten. Wat moet u er voor doen? Stuur een mail naar communicatie@scheldestromen.nl of een briefkaart naar antwoordnummer 700, 4330 WB in Middelburg en laat ons weten waarom juist u deze verdient en wanneer u van plan bent de polo te gaan dragen. Vergeet uw maat niet te vermelden!

klommen en klauteren

natuurspeeltuin Terneuzen

In natuurspeeltuin De Boomhut aan de Otheense Kreek is geen wip of schommel te vinden. Poelen, bruggetjes van takken, een buizenstelsel en veel 'omgewaaide' bomen zorgen voor een hoop klim- en klauterplezier. In de natuurspeeltuin kunnen kinderen lekker vies en nat worden. En zeg nu zelf, wat is er voor een kind leuker dan onder de modder, moe maar voldaan weer thuis komen, waar een lekkere kop warme chocomel klaar staat? De Boomhut aan de Evertsenlaan in Terneuzen is open op woensdag en zaterdag van 13 tot 18 uur en op donderdag en vrijdag van 15 tot 18 uur.

dweilbandfestival Hansweert

45 optredens van 15 dweilbandjes. Op 26 september staat heel Hansweert op zijn kop. Voor de tiende keer alweer organiseert muziekvereniging Scheldegalm het dweilbandfestival. Overal in het dorp klinkt tussen 13.00 en 18.00 uur muziek. Ook kunt u aanmonstern op de rondvaartboot die vier maal uitvaart. Elke keer met een ander bandje aan boord. Dus wilt u de dijken van het waterschap eens vanaf het water bekijken, dan is dit een unieke kans. De muziek krijgt u er gratis bij. De boot vertrekt vanaf de veersteiger voor het fiets/voetveer aan de buitenhaven om 13.30, 14.30, 15.30 en 16.30 uur. Meer weten? Bezoek www.scheldegalm.nl. Voor het publiek ligt er een dweilbandkrant klaar.

: achter de schermen

Een lezer krijgt een kijkje in de keuken bij een bedrijf of gebied waar normaal geen publiek is toegestaan.

Strandweg Dishoek, 7.00 uur. "We zijn eigenlijk twee uur te laat." Karel Leeftink van Staatsbosbeheer verwijst naar de echte vroege vogels, die om 5.00 uur hun mooiste gezang ten gehore brengen. Toch wacht een compleet koor van zangvogels ons op.

door Linda van Dijke

alleen de mannen zingen

Reden van deze 'vroeg-vogel-expeditie' is de wens van Scheldestromen-lezeres Bianca van Duin (39). Samen met zes andere dames wandelt zij wekelijks in het gebied rond Dishoek en Valkenisse. Bianca: "We hebben gehoord dat het afgesloten duingebied geweldig en bijzonder mooi moet zijn. Toen ik het oproepje van het waterschap in de krant las, heb ik direct gemaild." Met succes, want Staatsbosbeheer wilde de dames voor één keer meenemen naar het anders verboden terrein.

Het gekwetter is niet van de lucht. Zeven dames aan de wandel levert al de nodige conversaties op maar ook de vogels houden zich niet in. Karel lacht: "Je ziet, je hoeft niet stil te zijn, de vogels trekken zich er niks van aan." De bekende zanglijster is de eerste die wordt herkend. Al snel volgt de tropisch gekleurde goudvink en de luidkeelse zwartkop. Ook de tiftjaf onderscheidt Karel in de kakofonie van zangvogels: "Hoor je die? Net als de zwartkop produceert-ie veel geluid maar valt qua uiterlijk niet op. Het is een eenvoudig grijsbruin beestje."

Even verder in het bos, wijst Karel de wandelaars op het gezang van de heggenmus. "Kijk, daar zit het mannetje. Heeft een mooi geel

bekje als-ie zingt, kijk maar door de verrekijker." Wilma Maas (52) vraagt verbaasd: "Hoe zie je dat het een mannetje is?" "Omdat alleen het mannetje zingt", verklaart Karel. "Is bij alle zangvogels zo."

Hij lijkt zo lief...

Nog geen stap verder meldt de bosrietzanger zich. Is volgens Karel een van de laatste vogels die uit Afrika arriveert. "Eigenlijk alle vogels die uit Afrika komen, komen alleen om te broeden en gaan dan weer terug. Waarom ze daar niet blijven? Omdat er al zo veel vogels in Afrika leven. Er is niet genoeg voedsel voor ze, daarom komen ze naar hier." Ook de welbekende roodborst schettert er flink op los. Karel vriendelijk: "Hij lijkt heel lief maar is eigenlijk een rotzak. Doet niks anders dan concurrenten verjagen..."

Zand erover

"Walcheren stond rond 600 – 700 grotendeels onder water." Karel over het ontstaan: "Het was een schorren- en slikkengebied. Net zoiets als het Land van Saefthinge maar dan veel groter. Er vormden zich langzaam duinen. Maar duinen hebben de neiging zich te verplaatsen, aan de wandel te gaan. Op een aantal plekken verdwenen dan ook de duinen, bij Westkapelle bijvoorbeeld." Dit geldt ook voor

De zeven dames wandelen elke woensdag vanuit de Strandweg in Dishoek. Het is een gevarieerd gezelschap. Benjamin en initiatiefnemer is Bianca van Duin (39) uit Vlissingen. Ina Seijnstra (68) zet zich overal voor in en houdt de dames op de hoogte van het laatste filmnieuws. Edith Poerstamper (54) stuurt zelfgemaakte kaartjes, schrijft mooie gedichten en houdt de bijzonderheden bij in de agenda. Marieke Verbree (64) is de aanjager op het gebied van etentjes, terwijl Ellie Kraak (57) een ster in Indonesisch koken is. Ina Wondergem (54) is de fotograaf van het stel, ze grossiert in paalhoofdenfoto's. Wilma Maas (52) is de vraagbaak. Zij weet overal wel wat van af.

Naast: Boven op de duinen is het uitzicht prachtig.

Linksonder: Na gedane arbeid is het goed rusten bij strandpaviljoen de Zeester.

Rechtsonder: Hij schettert overal bovenuit. Het roodborstje zit hoog in de boom.

Dishoek. "Dishoek betekent eigenlijk Dijkhoek. Rond het jaar 1100 is hier een dijk aangelegd, waar later zand overheen is aangebracht, zodat het nu duinen zijn."

In dubio over dennen

Inmiddels is de kruip-door-sluip-door-route in het Zeeuwse oerwoud beland. Karel: "Mensen gaan vaak naar verre streken voor oerwoud, maar dit struweel is eigenlijk ook oerwoud. Een broedende havik vliegt verderop uit een van de dennenbomen. "Dennen zijn, in tegenstelling wat mensen soms denken, niet inheems. Ze zijn

begin 20^e eeuw geplant." Ze zorgen voor een gemengd gevoel bij de bosbeheerder: "Ze houden het zand van de duinen vast, wat natuurlijk heel goed is. Maar aan de andere kant drinken ze veel, veel meer dan loofbossen. Daardoor zorgen ze voor verdroging." Echt wandelen zit er in het dichtbegroeide stuk niet in. Maar een mooie plek om te rusten is het des te meer. Ina Seijnstra (68): "Ik ben het er helemaal mee eens dat je hier niet mag komen, zo'n kwetsbaar stukje ongerepte natuur." Karel: "Ja, het mooiste zou zijn als je aan iedereen kon laten zien hoe mooi het hier is, maar het probleem is dat

de natuur hier te klein voor is, te kwetsbaar."

De beste appeltaart!

Terug bij de strandovergang wacht René van strandpaviljoen De Zeester de dames op met, volgens de dames, de beste appeltaart van Walcheren. Bianca: "Normaal gaat de Zeester pas om 10.00 uur open maar speciaal voor ons een uurtje eerder." Het blijkt maar weer. De dames mogen dan erg van wandelen houden, ze zoeken maar al te graag naar een reden voor appeltaart... ■

in de steigers

Frankrijkweg 8 Terneuzen

- Aannemingsom: € 6,3 miljoen
- Capaciteit MBR: 640 m³ per uur
- Partner: Evides industriewater B.V.
- Ontwerp: Royal Haskoning en Witteveen+Bos
- Aannemingsmaatschappij M.J. Oomen BV, Aan de Stegge
Bouw & Werktuigbouw, Paree B.V.
elektro - telecom en Norit PT

Er lijkt niets bijzonders aan de hand te zijn op de rioolwaterzuivering De Drie Ambachten in Terneuzen. Toch wordt hier de laatste hand gelegd aan een groots project. Door de bouw van een hypermoderne membraan bioreactor, wordt afvalwater gezuiverd tot industriewater. Uniek in Nederland.

door Charlotte Dijkman

membraan bioreactor

De 20-jarige zuivering heeft te weinig capaciteit. “We hadden de keuze om de huidige zuiveringsinstallatie uit te breiden of op zoek te gaan naar een andere, duurzame oplossing”, vertelt Daan Gabriëlse, projectleider civiele techniek. Die is gevonden in de bouw van een membraan bioreactor. Zo lost het waterschap het capaciteitsprobleem op en bespaart het tevens op de uitbreiding van de rioolwaterzuivering. Projectpartner Evides krijgt industriewater van hoge kwaliteit die het vervolgens aan DOW Benelux levert.

Een dergelijke reactor is in Nederland niet onbekend, maar met een verwerking van 640 m³ per uur, is het wel de grootste. Bovendien is het voor het eerst dat zo’n installatie wordt gebruikt om afvalwater te zuiveren tot industriewater. Daan licht het zuiveringsproces toe. “Het influent (ongezuiverde water, red.) wordt na bezinking, gemengd met bacteriën en zuurstof. In een traditionele zuivering gaat het water naar een nabezinktank voor verdere zuivering. Slib bezinkt daar en gaat terug in het proces of wordt afgevoerd. Een membraan bioreactor vervangt deze

nabezinktank. Slib wordt uit het water gehaald door membranen. Een membraan is een filterconstructie waarbij het water door een koker stroomt waarin een soort bundel kunststof rietjes zit. De wand van deze rietjes is doorlatend voor water maar slib blijft achter in de rietjes. Omdat de rietjes na verloop van tijd dichtslibben, worden ze gespoeld. De verontreiniging die hierbij van de rietjes loskomt gaat terug naar de zuivering en draait weer mee in het zuiveringsproces.” Het eindresultaat is extra schoon water met een nieuwe bestemming. ■

Het Zeeuws knopje. Welk Zeeuws meisje is er niet groot mee geworden? Het eerste ringetje met als pronkstuk een Zeeuws knopje of in beide oren die zo herkenbare bloemetjesvorm... Een symbool van alle tijden. Nu ook in een modern jasje.

door Sandra Minneboo

Was het knopje vroeger een symbool van de Zeeuwse klederdracht, tegenwoordig komen we prachtige, moderne uitingen tegen. Zo ook in galerie het moment in Zierikzee, waar Marielle Overdulve het Zeeuws knopje in een jasje van deze tijd giet: "Ik combineer de ingenieuze vorm van het Zeeuws knopje met iets straks. Het resultaat is een modern, stoer sieraad met oog voor de eeuwenlange tradities van de klederdracht. Als sinds 1700 schittert het knopje. Aanvankelijk was het trouwens niet eens iets speciaal Zeeuws. Ook in Amsterdam zag je ze en ook buiten Nederland kwam je het motief van de knopjes tegen. In Zeeland is het sieraad door de klederdracht altijd actueel gebleven en eigenlijk nooit meer uit het straatbeeld verdwenen."

Hoe pompeuzer hoe beter

Marielle is er zeker van dat elke Zeeuw het knopje kent. Maar of iedereen weet hoe bijzonder het is opgebouwd? Aan de hand van een foto van kunstenaar Silvia Wennekkes (zie pagina 22, red.) legt ze uit hoe een knopje gemaakt wordt: "Eerst wordt de achterkant gemaakt, een kunstwerkje op zich. Sommige mensen vinden de achterzijde zelfs zo mooi, dat ze het knopje andersom dragen, aan een ketting bijvoorbeeld. Vervolgens komt er een tussenlaag, gevolgd door de karakteristieke spinnetjes, met in het hart een grotere dop. En dat alles liefst zo pompeus mogelijk. Maar, wel zo hol als maar kan. Het geheel heet een (Zeeuws) knopje of knoopje."

Edelmetaal zoals zilver en goud was vroeger, en nu trouwens nog, erg duur. In die tijd was arbeid nog geen kostbare factor dus mocht het sieraad best bewerkelijk zijn. In de tweede helft van de 19^e eeuw waren er te weinig goudsmeden in Zeeland om aan de vraag te voldoen. Daarom werden veel Zeeuwse sieraden in Schoonhoven en Dordrecht gemaakt. De knopjes die Marielle voor haar sieraden gebruikt, komen ook uit Schoonhoven. Het is voor haar te arbeidsintensief, en daardoor voor de klant te duur, om ze zelf te maken.

Gat in de markt

Vijf jaar wonen Marielle en haar man Theo Metaal inmiddels in Zierikzee, na vele jaren in IJsselstein te hebben gewoond. In de Poststraat is sinds vier jaar hun galerie te vinden. Haar achternaam 'Overdulve' verradt een Zeeuwse achtergrond: "Mijn voorvaders komen uit de buurt van Axel. Sinds ik hier woon, ben ik maar wat trots op deze oer-Zeeuwse naam. Toen we hier een jaar woonden, overleed de moeder van mijn man. Ze was geboren in Oud-Beijerland en was weg van Zeeland. Ze had dan ook een paar Zeeuwse sieraden. De zussen van m'n man vonden dat die sieraden in Zeeland het best op z'n plaats waren en zo kwamen ze bij ons terecht. Een kettinkje, oorknopjes, een armbandje... Natuurlijk had ik de Zeeuwse knopjes tijdens mijn opleiding edelsmeden van dichtbij gezien, maar nu ontdekte ik ze opnieuw en trof hun schoonheid me. Eigenlijk ben ik er min of meer toevallig mee begonnen. Na veel smeden, ontstond

zeeuws knopje in eigentijds jasje

Rechts: Marielle Overdulve van galerie het moment maakt eigentijdse sieraden.
Links: De naam Zeeuws knopje is wellicht ontstaan door de grote gelijkenis met de
plant het Zeeuws knopje. Foto uit 'Doosje om te delen' van Silvia Wennekes, techni-
sche fotografie Ivo Wennekes.

Boven: Bekijk de foto van rechts naar links voor het ontstaan van een knopje. Foto uit 'Doosje om te delen' van Silvia Wennekes, technische fotografie Ivo Wennekes.

Midden en onder: Het Zeeuws knopje verwerkt tot een modern sieraad.

een strak sieraad. Ik heb het in de etalage gelegd en vanaf dat moment liep het hard. Het bleek een gat in de markt te zijn. Over het algemeen hebben de mensen die het kopen een Zeeuwse achtergrond, maar ook Duitsers, Belgen en Amerikanen lopen er mee weg. En als ik een sieraad aan een Zeeuwse verkoop, dan blijkt uit de verhalen al gauw hoe trots de Zeeuwen zijn op dit eeuwenoude handelsmerk.”

Oud ontmoet nieuw

Vroeger droegen de mannen zilveren knopen aan hun vest, soms wel twintig op een rij en aan het boord één gouden knoop. Later droegen ze een paar knopen, verbonden door een ringetje, op de boorden. En hoe rijker de boer was, des te groter de knopen waren. In de vrouwendracht is het knopje overal terug te vinden: op de mutsspelden, op de veiligheidsspeld voor de overslagdoek, op de schortensluitingen, broches en op de rijk gedecoreerde colliersloten.

Pronkstuk is de Zeeuwse mansbroche. De stervorm lijkt erg op de stervormige bladeren van de bloem van de Astrantia, de soortnaam van het Zeeuws knopje. In dit woord zit het Latijnse woord 'ster'. Dat zou kunnen verwijzen naar de stervorm van de bloem. De naam 'Zeeuws knopje' is misschien ontstaan door de grote gelijkenis van de bloem met sieraden uit de Zeeuwse dracht. De rijke versiering van de broche met tientallen Zeeuwse knopjes lijkt op het scherm

van de bloem die ook is opgebouwd uit vele kleine knopjes. Omdat de mannen als eersten stopten met het dragen van klederdracht, verdwenen de prachtige mansbroches in kasten en kluisjes. Gelukkig zien veel vrouwen de schoonheid van het sieraad in en dragen zij de broches van hun man of voorvaderen weer met trots. Sierde de mansbroche ooit het sobere zwarte mannenkostuum op, tegenwoordig schittert het op menig vrouwenjurk. Zo blijft oud nieuw ontmoeten. ■

Meer informatie

- Boek: 'Van de goudsmid. De historie en de ontwikkeling van Zeeuwse en andere streeksieraden', P.J. Minderhoud. € 24,50. www.juwelierminderhoud.nl
- 'Een doosje om te delen', Silvia Wennekes. € 30,-. www.aterlierchaos.nl
- Galerie het moment, Poststraat 28, Zierikzee. www.galeriehetmoment.nl

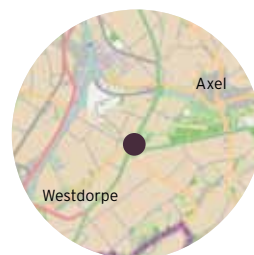
Laat ons via communicatie @scheldestromen.nl of via Postbus 1000, 4330 ZW Middelburg weten waarom u het Zeeuws knopje zo bijzonder vindt en maak kans op een exemplaar van het boek van Minderhoud of het doosje van Wennekes.

: bijzonder gevonden

Gebouwd in 1788, een tijd dat Nederland nog een republiek was en het regelmatig aan de stok had met de buurstaten. Anno 2010 is de zeesluis een bijzonder rijksmonument.

door Chantal de Putter

zwartenhoekse zeesluis

Even buiten Westdorpe ligt de zeesluis, ooit bedoeld om aanvallende legers tegen te houden. Bij militaire dreiging ging de sluis open en werd de achterliggende polder, de Canisvlietpolder, onder water gezet. De zeesluis lag aan de Braakmankreek die in verbinding stond met de Westerschelde. Na verloop van tijd verloor de sluis zijn militaire functie. In 1843 sloten Nederland en België een verdrag waarin de afwatering van de gebieden die grenzen aan het pas gegraven Kanaal van Gent naar Terneuzen geregeld werd. De sluis werd opgenomen in de Oostelijke Rijkswaterleiding en kreeg alleen nog een uitwateringsfunctie. De leiding moest zorgen voor een goede waterhuishouding en natte voeten aan de Belgische kant van de grens voorkomen. In de jaren zeventig van de vorige eeuw had de sluis geen enkele functie meer en raakte in verval. In 2007 is gestart met de conservatie van de sluis aan de landzijde en de restauratie aan de zeezijde. Vandaag de dag is het een uniek monument met twee gezichten. Verscholen tussen de bedrijvigheid van de 21^e eeuw. ■

In het Zuid-Bevelandse Kloetinge wonen Jeroen Boogert (42) en Floor van Dijk (40). Hij is opzichter Waterbeheer bij het waterschap, zij werkt als afdelingshoofd Stadsontwikkeling bij de gemeente Goes. Hun interesses? Zeilen, muziek en reizen.

“Ik kan het maanden uithouden op de Noordpool”

In het gezellige nieuwbouwhuis hangt een opvallend schilderij van een zeilboot. Het blijkt de eigen boot te zijn, de ‘Jong Belegen’. “Het is misschien wel een aparte naam, maar wel eentje die blijft hangen”, lacht Floor. “Het is een oude boot, maar toch ook weer nieuw”, vult Jeroen aan. “De romp heeft zo’n twintig jaar in een loods gelegen en is nog door mijn vader gebouwd. Drie jaar hebben

we er dagelijks aan gewerkt. Het is nu een heerlijke vorm van ontspanning.” Die vinden ze ook in muziek. Hij als dj op feestjes, zij als lid van een popkoor.

Ook reizen zit het stel in het bloed... Gingen ze vorig jaar nog pinguïns spotten op Antarctica, afgelopen zomer reisden ze naar de ijsberen op Spitsbergen. Ze zijn laaiend enthousiast: “Het was super, dat

kan ik maanden volhouden.” Ook Floor genoot van de 16-daagse reis op de driemaster: “Ik zou zo weer teruggaan.” “Het is een ruig en gevarieerd gebied, van ijsschotsen tot toendra”, vertelt Jeroen. De witte dolfijnen en poolvos maken het avontuur compleet. Alleen dat poollicht hè... Jeroen: “Maak je om 3.00 uur ’s nachts een foto en is-ie compleet overbelicht.”